

Sprawozdanie z Wiosennego Dnia Biblijnego „«Niewiastę dzielną kto znajdzie?» (Prz 31,10) Rola kobiet w historii zbawienia” (KUL, 24 marca 2015)

Report from the Spring Bible Day “«Who Can Find a Virtuous Women?» (Prov 31:10). The Role of Women in the Salvation History” (KUL, Lublin, 24th of March 2015)

KS. ADAM KUBIŚ

Instytut Nauk Biblijnych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
adres: Aleje Racławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: adamkubis@kul.pl

Zgodnie z rokroczną tradycją Instytut Nauk Biblijnych KUL zorganizował wiosenne sympozjum biblijne o profilu pastoralnym. Tegorocznym tematem, wybranym przez członków INB w odpowiedzi na sugestię studentów Wydziału Teologii KUL, była rola kobiet w historii zbawienia. Sympozjum odbyło się 24 marca 2015 r., gromadząc 19 prelegentów z 12 ośrodków naukowych w Polsce (Chrześcijańska Akademia Teologiczna, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Metropolitalne Seminarium Duchowne w Częstochowie, Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Wrocławski, Wyższe Seminarium Duchowne w Radomiu). Najliczniej reprezentowane były trzy uczelnie, a mianowicie KUL (siedmiu prelegentów) oraz UJ i UKSW (po dwóch prelegentów). Całość obrad sympozjum podzielono na pięć sesji, w czasie których wysłuchano 19 referatów. Dwie sesje odbyły się w godzinach przedpołudniowych, natomiast w godzinach popołudniowych trzy pozostałe. W czterech pierwszych sesjach prelegentami byli pracownicy naukowci, a czas każdego wystąpienia wynosił 20 minut. Na ostatnią, piątą sesję składało się pięć piętnastominutowych referatów wygłoszonych przez doktorantów z dwóch ośrodków naukowych: KUL oraz UPJPII. Każda sesja kończyła się dyskusją nad treścią wygłoszonych referatów oraz przerwą dającą okazję do nieformalnych spotkań przy kawie.

Sympozjum rozpoczęła Eucharystia w kościele akademickim KUL, której przewodniczył prodziekan Wydziału Teologii KUL, ks. dr hab. Marek Chmielewski, prof. KUL, a homilię wygłosił dyrektor INB KUL, ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk. Obrady, które odbywały się w auli 1031 w Kolegium

Jana Pawła II, zainauguowało powitanie prelegentów oraz niezwykle licznie zgromadzonych słuchaczy, którego dokonał ks. dr Adam Kubiś. Wraz z ks. dr. Krzysztofem Naporą SCJ był on odpowiedzialny za organizację sympozjum. Wprowadzenie tematyczne w naukowe spotkanie wygłosił prodziekan WT KUL, ks. dr hab. Marek Chmielewski, prof. KUL. Dyrektor INB KUL, ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk, witając imiennie wszystkich prelegentów, przedstawił strukturę i cele sympozjum.

Pierwsza sesja, której przewodniczył ks. dr hab. Dariusz Dziadosz (KUL), poświęcona była figurom czterech kobiet obecnych na kartach Starego Testamentu. Sesję otworzył wykład ks. dr. Łukasza Laskowskiego (MSD Częstochowa), absolwenta KUL, zatytułowany „Prostytucja i prostytutka sakralna w kontekście ironii opowiadania o Tamar (Rdz 38)”. Prelegent ukazując w szerokim kontekście sakralnym, genealogicznym i prawnym różnicę w słownictwie stosowanym do opisanego Tamar – *zōnâ* (Rdz 38,15.24) oraz *q̄dēšâ* (Rdz 38,21bis.22) – uwypuklił tożsamość kobiety przedstawionej jako córka kapłańska, wskazując także na odważną kompozycję ironiczną opowiadania nie oszczędzającą patriarchy Judy. Dr hab. Anna Kuśmirek (UKSW), kolejna prelegentka, nie mogła dotrzeć na miejsce obrad, jednak jej wykład poświęcony postaci Rut przedstawionej przez autora Księgi Rut (zob. 3,11) jako *niewiasta mężna* (*‘ešet hayil*) z Prz 31,10 znajdzie się w posympozjalnej publikacji książkowej. Kolejny wykład, wygłoszony przez dr Barbarę Strzałkowską (UKSW), dotyczył jedynej bohaterki znanej z imienia w księgach prorockich, czyli nierządniczy Gomer, żony proroka Ozeasza. Jej osoba widziana jest w Oz 1–3 jako swoisty symbol Izraela w jego relacji z Bogiem. Prelegentka odniosła się także krytycznie do współczesnych (poczynając od pierwszego artykułu w 1986 r.) interpretacji postaci Gomer w kręgach feministycznych, które widzą jej opis jako obraz przemocy domowej (której ofiarą jest Gomer), zachętę do dyskryminacji kobiet, a nawet przykład „pornoprofetyzmu.” Dr Magdalena Józwiak (Uniwersytet Wrocławski) wygłosiła wykład pt. „«Jeszcze trwasz mocno w swej prawości? Złorzecz Bogu i umieraj!» (Hi 2,9). Typologia żony Hioba w *Komentarzu do historii Hioba* Filipa Prezbitera na tle wybranych dzieł egzegetycznych Ojców Kościoła.” Prelegentka wychodząc od negatywnego obrazu żony Hioba w dziele Filipa przedstawionej jako *stulta mulier* zarysowała również negatywną ocenę tej postaci w dziełach innych pisarzy epoki patrystycznej. Przykładowo, dla św. Ambrożego jest ona kusicielką, dla św. Augustyna – *diaboli adiutrix*, dla św. Hieronima – znakiem mądrości cielesnej przeciwstawionej mądrości ducha, a dla św. Jana Chryzostoma – najgorszą raną Hioba.

Drugą sesję poprowadził ks. dr Andrzej Piwowar (KUL), specjalizujący się w Księdze Syracha. Prelekcja dotycząca tej księgi rozpoczęła obrady

Sprawozdanie z Wiosennego Dnia Biblijnego...

sympozjalne tej sesji. S. dr Jolanta Judyta Pudełko PDDM (PWT Warszawa) wygłosiła wykład pod intrygującym tytułem „(Nie)obecność kobiet w *Pochwale Ojców* (Syr 44–49)”. W tych kilku rozdziałach Księgi Syna Syracha, które są syntetycznym przedstawieniem historii zbawienia, znajduje się jedynie kilka wzmianek dotyczących postaci anonimowych kobiet (46,13; 47,6.19; 48,19; 49,7). Ich nieobecność wyjaśniana jest poprzez (1) pedagogiczny charakter tych rozdziałów, wykorzystywanych w edukacji młodych chłopców, (2) gatunek literacki pochwały (nie był on stosowany w Biblii do opisu kobiet) oraz, w oryginalnej interpretacji prelegentki, (3) kapłańskim charakterem tego tekstu, według którego szczytem historii Izraela jest arcykapłan Świątyni Jerozolimskiej. Kolejny prelegent, ks. dr hab. Jan Klinkowski, prof. PWT we Wrocławiu, wygłosił wykład zatytułowany „Teologiczne rozwiązanie problemu zniesławienia Maryi w poczęciu Jezusa przed zamieszkaniem z Józefem.” Ewangeliści (Mt i Łk) dokonując interpretacji teologicznej wydarzeń towarzyszących narodzinom Jezusa, ukazują sposób w jaki Józef rozwiązał problem grożącej Maryi kary (por. Pwt 22,13-21). Kolejny mówca, ks. dr Marcin Kowalski (KUL) zatytułował swoje przedłożenie „Nowe wino w starych bukłakach? Pawłowe ujęcie roli kobiety w małżeństwie w Ef 5,22-33.” Prelegent wychodząc od kontrowersyjnego wiersza Ef 5,22, według którego żony mają być poddane mężom jak Panu, ukazał go w podwójnej perspektywie: (1) obrony przed zarzutami świata pogańskiego kierowanymi pod adresem chrześcijan oskarżanych o niemoralność oraz (2) prezentacji modelu nowego życia w Jezusie. Odwołując się do terminologii antropologii kulturowej Bryana Wilsona i typologii kultur Vernona Robinsa, ukazano zamysł Pawła wyrażony w Ef 5,21-33, akceptującego instytucje socjalne swego czasu i jednocześnie próbującego dokonać ich wewnętrznej przemiany. W efekcie Apostoł tworzy kulturę alternatywną opartą na modelu miłości pomiędzy Chrystusem i Kościołem. Ostatni wykład w tej sesji, zatytułowany „Kobieta dyskutująca z Jezusem (Mk 7,24-30)”, wygłosił dr Andrzej Mrozek (UJ). Zaprezentowana analiza perykopy podkreśliła obecność wątku soteriologicznego, eklezjologicznego i eschatologicznego w wypowiedziach Jezusa i kobiety oraz odwoływała się do napięcia obecnego w tradycji biblijnej pomiędzy ostrzeżeniami przed obcą kobietą, a kobietą nosicielką i piastunką mądrości, na której słowo (*logos*) dokonane jest uzdrowienie jej córki.

Trzecią sesję animował ks. dr hab. Mirosław Stanisław Wróbel, prof. KUL. Pierwszy wykład, zatytułowany „Poważana erudytką czy kobieta rozwiązała? Teologiczno-językowy obraz Samarytanki w J 4,1-42”, wygłosiła dr hab. Kalina Wojciechowska (ChAT). Prelegentka, zainspirowana kultem św. Fotyny obecnym w Kościołach Wschodnich, dokonała analizy Janowej narracji, która

pozwoili dostrzec w Samarytance kobietę zaawansowaną wiekiem, biedną i szanowaną ze względu na swą pobożność i erudycję. Dr Beata Urbanek (UŚ) w swoim przedłożeniu zatytułowanym „Maria z Betanii (Łk 10; J 11–12)” ukazała stosunek tytułowej postaci do Jezusa, wyrażony w słowach i gestach zapisanych w Łk 10 i J 11–12, ze szczególnym zwróceniem uwagi na tło jakim są więzi Marty i Łazarza z Jezusem. Ostatni prelegent trzeciej sesji, ks. dr Jacek Kucharski, wykładowca Wyższego Seminarium Duchownego w Radomiu afiliowanego do KUL, wygłosił wykład zatytułowany „Odkłamana Maria z Magdali w interpretacji Ewangelii kanonicznych.” Prelegent starał się ukazać bezpodstawność wielu mitów i legend narosłych wokół Marii z Magdali, prezentując jej postać w świetle niepodważalnych danych dostarczanych nam przez cztery Ewangelie kanoniczne.

Sesję czwartą, prowadzoną przez s. mgr lic. Weronikę Orel OSB, doktorantkę INB KUL, otworzyło wystąpienie ks. dr. Tomasza Bąka (KUL) zatytułowane: „Jezus rzekł do nich: „Moja żona”». Znaczenie kontrowersyjnego manuskryptu koptyjskiego w świetle współczesnej wiedzy i polemiki.” Prelegent odpowiedział na główne pytania rodzące się w sprawie tajemniczego rękopisu koptyjskiego zaprezentowanego 18 września 2012 r. podczas Kongresu Koptologicznego w Rzymie przez prof. Karen King z Uniwersytetu Harvarda, a mianowicie jego pochodzenie, autorstwo, czy użyty materiał pisarski. Prelegent poświęcił jednak większość czasu w swej prezentacji kwestiom paleograficznym, składni tekstu i jego tłumaczeniu. W efekcie, ks. Bąk ocenił rękopis jako współczesne fałszerstwo. Dr Danuta Piekarcz (UJ/UPJP II) wygłosiła referat pod tytułem „Tekla – współpracownica Pawła Apostoła.” Pomimo powszechnego kultu św. Tekli, opis jej życia, znany z apokryficznych *Dziejów Pawła i Tekli* (II w.), był powodem wielu kontrowersji, zwłaszcza z powodu przedstawionego w apokryfie jej samo-ochrzczenia. Sesję zamykał wykład dr Anny Rybińskiej (UMCS) zatytułowany „*ešet hayil* – od tekstu po artefakty”. Prelegentka wychodząc od ogólnej analizy egzegetycznej poematu o dziełnej niewieście z Prz 31,10-31, skupiła się na recepcji tego tekstu w kulturze żydowskiej, jak się okazuje powszechnie w niej obecnego.

Ostatniej sesji przewodniczył ks. dr hab. Stefan Szymik MSF, prof. KUL, a składało się na nią pięć wystąpień studentów doktorantów. Należy podkreślić, iż była to pierwsza sesja doktorancka w długoletniej historii spotkań sympozjalnych organizowanych przez INB KUL. Pierwsze wystąpienie, którego autorką była s. mgr lic. Weronika Orel OSB, doktorantka INB KUL, dotyczyło postaci kobiet występujących w dziele Deuteronomisty i mających swój aktywny udział w procesie wyzwolenia Narodu Wybranego spod ucisku obcych ludów. Wykład nosił tytuł „Aby nie mówiono o mnie: Kobieta go

Sprawozdanie z Wiosennego Dnia Biblijnego...

zabiła» (Sdz 9,54). Czy rzeczywiście śmierć z kobiecej ręki jest hańbą?» Mgr Dawid Mielnik, doktorant INB KUL, zaprezentował wykład, którego główna teza sformułowana została w tytułowym pytaniu: „Czy Bóg może posłużyć się nekromantką? Studium historyczno-kulturowe biblijnej figury wróżki z Endor.” Mgr Michał Klukowski, doktorant INB KUL, ukazał znaczenie postaci żony Piłata w ogólnym planie narracyjnym Ewangelii Mateuszowej. Poganka, wzorem innych kobiet pogańskiego pochodzenia występujących na początku narracji Ewangelii, daje świadectwo o niewinności Jezusa, wyrażone w kluczowej dla Mateusza koncepcji „sprawiedliwości.” Wystąpienie zastało zatytułowane: „Funkcja postaci żony Piłata w procesie Jezusa (Mt 27,19).” Mgr lic Anna Gibek, doktorantka INB UPJP II w Krakowie, wygłosiła wykład „Siła i słabość kobiet w Ewangelii św. Łukasza.” Prelegentka omówiła cztery postawy kobiet, zarówno budujące, jak i destrukcyjne (grzeszną kobietę obecną w domu faryzeusza Szymona, kobietę cierpiącą na krwotok, Martę z Betanii i kobietę pochyloną) oraz ich relację do Jezusa, która diametralnie zmieniała ich dotychczasowe życie. Ostatnim prelegentem był ks. mgr lic. Adam Węgrzyn SDB, doktorant INB KUL. Wykład został zatytułowany: „Co mówi kobieta, która milczy? Analiza narratywna postaci grzesznicy w Łk 7,36-50.” Prelegent ukazał strategię narracyjną Łukasza pokazującego w kontraście do Szymona, faryzeusza, grzeszną kobietę jako niemego aczkolwiek wymownego świadka przebaczącej miłości miłosiernego Boga, objawiającego się w Jezusie.

Po dyskusji kończącej ostatnią sesję w późnych godzinach wieczornych, całość sympozjum zamknęło podsumowanie dyrektora INB KUL, ks. dr. hab. Henryka Witczyka, który w trakcie swego wystąpienia raz jeszcze podziękował organizatorom oraz licznie przybyłym prelegentom i zgromadzonym w niezwykle dużej liczbie słuchaczom za udział w całodniowym sympozjum. Ostatnimi słowami było zaproszenie na kolejne sesje organizowane przez Instytut Nauk Biblijnych KUL.